

Dr. Horlivý je moral ostati v Bušinu pri večerji. Ko so v prijetno zakurjeni sobi zazveneli vitki kozarci punča, je zaklical gospod Drobec z veselim smehom: »Na vaše zdravje, gospod doktor! Izvršili ste pravi čudež svoje znanosti. Da sem po vas ter po vaš posilni jopič poslal že pred več leti . . .!«

Pozno zvečer so letele sani od Bušina do L. Blažek se je nad ojesom globoko zamislil; zaman se je trudil, da razvozla zapletene dogodke današnjega dneva. Njegov gospod mu je zaukazal strogo molčati o tem; saj bi mu itak nihče ne veroval, če bi pripovedoval ta čudoviti, neverjetni dogodek. Dr. Horlivý pa je gledal iz svojega kožuha v bleščeči sneg, in takoj mu je spletla vsemogočna domišljija bujne sanje: Videl je belo cerkev, v njej veliko, veliko luči, žvenklje na konjih so žvenketale kakor zvončki ministrantov, in on sam se je bližal k oltarju z vitko, srčkano nevesto, lepo in tihotno kakor golobičico, s plavimi očmi in rusimi lasmi. In stare ženice so si šepetale: Glejte, kak lep par! In kako slovi kot zdravnik! — Če se ne motim, izpolnile so se gospodu doktorju te zapeljive sanje. Toda to ne sodi več v našo povest . . .

(Prevedel —*dil.*)

Književne novosti

Fr. Vidic: Valentin Vodnik, der erste slovenische Dichter. (Archiv für slavische Philologie. V. Jagić. Berlin 1901. Band XXIII.)

Pod tem naslovom je prinesel zadnji sešitek Archiva für slav. Philologie prvi del obširne razprave o pevcu »Pesmi za pokušino«. Konec pride v prihodnjem letniku. — Pravi čas je, da se napiše monografija o onem možu, ki kaže v svojem življenju in značaju tip Slovenca v dobrem in slabem pomenu, pravi čas za to, ker je gradivo za tak spis zdaj skoraj brezdvomno toliko zbrano, da ni pričakovati več kakih prevratu služečih odkritij. Sicer je bilo Vodnikovo delovanje že dvakrat skupno in zbrano opisano [1859: Vodnikov spomenik (Vodnik-Album) in 1890: Wiesthaler, Valentina Vodnika izbrani spisi], ali neporabljeni so še tam važni viri, ki nas peljejo v delalnico Vodnika in njegovih sodobnikov: lepo število pisem, ki se nahajajo v znanih dveh velikih Jagičevih zbornikih (»Briefwechsel zwischen Dobrowsky und Kopitar« 1885 ter »Neue Briefe von Dobrowsky, Kopitar . . .« 1897: uvoda sta ruska). Izborni kazali teh dveh debelih knjig te hitro peljeta tja, kjer se kaj nanaša na Vodnika. — To snov je obdelal zdaj Vidic; opira pa se ponekod tudi na nenatisnjena pisma, ki jih hrani Rudolfinum v zbirki »Vodnikiana«.

Ker so ozadja Vodnikovega življenja tudi veliki zgodovinski dogodki, zato bo spis Slovence tembolj zanimal; pričakujemo torej posebnega odtiska.

»Ljubljanski Zvon« 1. XXII. 1902.

5

— Kadar bo spis končan, bo treba izpregovoriti o njem meritorno kaj več. Za zdaj pripomnimo, da nam ni jasno, zakaj se krajevna imena slovenska iz ven citatov pišejo v pravopisu Vodnikove dobe (str. 391.: Gorjushe, 403.: Jeschitza), sicer pa v ponemčeni obliki. Lapsus calami je pač oblika »Mecän« 445) in »Frisinske památky« (430) brez nadznakov.

Dr. Jos. Tominšek.

Postojna, nje slavne jame in okolica. Topografično-zgodovinski opis s slikami, sestavil Fran Nedeljko. V Ljubljani 1901, natisnil A. Slatnar v Kamniku, samozaložba, 80 str. Cena 80 h. — Med Slovenci se najbolj množi turistična literatura, in po pravici, ker naša domovina ima zares krasne, nikoli prehvaljene predele. Jako skrbno in poučno je sestavljena tu navedena knjižica Nedeljkova. Zlasti lepe so kolorirane slike: Postojna, Sovič, Vtok Pivke, Plesišče, Mali grad; pa tudi druge slike iz postojnske okapnice so skrbno izvedene. Pri opisu Rakovske doline pogrešamo podobo »drugega mostu«; kliše bi se bil lahko dobil pri »Planinskem društvu«. Na koncu knjižice so naslikane tudi »Jamske žuželke« in se nahaja tudi kopija napisov iz stare jame, ki se dajo čitati. (Ta kopija je le nemška, ker je knjižica izšla tudi v nemškem jeziku. Ravno tako je pridejani najnovejši in najpopolnejši načrt vseh jam le nemški). Tupatam se zasledi katera nepopolnost, n. pr. velika cerkev (mesto: stolna cerkev), kadunjaste doline (kotline), ponikvenice (ponornice), Hieronim (Jerolim), slovenska (Slovenska) marka, Štegberški (Šteberški), Margareta Krivousta (Širokousta), Weihard (Vajkart), Frijulsko (Furlansko), Pontafel (Pontabelj), Kobenzl (Kobencel) i. t. d.¹⁾ Tudi v zgodovinskem oziru bi bilo treba tuptatam kaj popraviti. Sovič je bil že pred Rimljani naseljen (gradišče). Če se pa kje najdejo rimski novci, to še ni dokaz, da so tam Rimljani tudi stanovali; na Soviču je bil bržkone le opazovalni stolp, kakor je spoznati iz podobe na str. 24. Sredi XI. stoletja ni bilo celo Kranjsko z istrsko marko združeno. Krištofa Frankopana je imenoval cesar za poglavarja v Postojni in na Krasu, zato je ta pregnal Benečane s Kranjskega in Primorskega. Pri pogodbi l. 1522. je treba omeniti tudi še Vipave in da so jo priklopili šele l. 1830. k ljubljanski škofiji. — Sicer je pa glavna stvar pri tej knjižici topografija, in ta je popolna. Tudi njena oblika je prav lična, zato jo toplo priporočamo našemu občinstvu.

S. Rutar.

Trenutci. Stihovi M. Sabiča. Ciena 2 K. Tisak i naklada N. Pissenbergera i J. Schnürmachera kom. društva. U D. Tuzli. 16°. 225 str.

V elegantni opremi je podal mlad pesnik svoje zbrane pesmi občinstvu. Imenuje jih »odlomke nedopjevane pjesmarice«, to se pravi, da hoče še mnogo peti, ker mu ni izčrpan vir poezije. Uvodni stih V. Huga pravijo, da pesnik ne govori o samem sebi, nego da govori tudi v imenu bralcev in da tolmači njih občutke. V prologu pravi Sabič, da je pesnik iz zemlje, od nje dobiva veselje in žalost, od nje pričakuje vse sreče, dokler se ne povrne v prah. Ali ves ne izgine. Pesem ga dvije v višine, in tako plove med nebom in zemljo med smrtniki in nebesniki.

Prva knjiga obseza ljubavne pesmi, ki svedočijo o živi in bujni fantaziji pesnikov ter se odlikujejo z lepimi slikami, zvonkimi verzi in odbranim jezikom.

¹⁾ Čudno je stilizovan stavek na str. 30.: »Pri vhodu v jamo smo stali ob desni obali (pravilno: bregu), pri vhodu v veliko cerkev pa ob nje desni obali.«

V vseh mogočnih melodijah opeva srečo ljubezni, ki ga je opojila tako, da vidi samo svojo ljubovnico, ter da segajo njegove sanje do meseca in zvezd v noči. Petnajsta pesem je krasna slika noči. Ljubica mu vadi iz srca biserje — pesmi, ljubša mu je od solnca in zvezd, ker samo zanj sije, ona mu je posula s cvetjem pot v obečano deželo, kjer se izprehajajo zaljubljenecv duše kakor sence brezsmrtnikov.

V drugi knjigi ga prešinja groza, da bi ljubezen ovenila, kakor ovenejo cvetice. Zatorej hoče uživati življenje, ker vsaka beseda o onkrajnem življenju ga opominja smrti. Kakor ugrabi neusmiljena roka roži njenega ljubovnika — karanfil, tako je pesnika strah, da mu smrt ugrabi ljubico. Strašijo ga zle slutnje. Kaj ga čaka? Novo življenje ali smrt? V »Intermezzu« čita mladenič v knjigi tajnosti, v jutro pa zadremlje ves upehan.

Tretja knjiga. Jesen v naravi, jesen v srcu. Samo ljubica čuva kakor vestalka ogenj ljubezni in zabranja, da v pesniku ne pogasne ta ogenj. Želi si proč iz šumnega sveta in nahaja mir samo v samotni poleg ljube in svojega deteta. Včasih pa mu duša hiti v lazurne višine (ta izraz, kakor mnogi drugi, se vendarle prevečkrat ponavlja), a na vabilo ljube se vrača zopet pod domači krov, in mir se vrača v njegovo dušo. Zopet se mu rode nove nadeje, in iz prsi mu se vzdigne vzdih kakor sužnju, katerega obsije solnce svobode.

Pesmi teh treh knjig so izliv intimnih želj in težnj pesnikovega srca. V četrti knjigi razpravlja bolj občenite filozofske predmete. V pesmi »Homo« pravi, da človek z nogo obija tla zemlje, a glava mu je med zvezdami. Javljajo se pa otožne misli o zvršetku pozemeljskega življenja. (Staze života. Ja bih htio . . .). Noč ima posebno magijsko moč do pesnikove bujne fantazije. V njej vidi pesnik vrt, kjer leta njegova domišljija, fantastične prikazni skačejo okolo njega ter ga vabijo v svoje kolo (Noči. Favente nocte). Tudi prirodne slike (n. Vesper) so uspele. Tragični trenotki v življenju so predmet drugim ginljivim pesmim (kraj kolievke, Pod pendžerom). Druge propovedujejo humanizem (Zlatne zvezde). »Dva glasa«. Pesnik vprašuje sfingo, kaj bode ž njim po smrti (cf. Dokle?) Odgovor iz vsemira pravi: »Uživaj, dokler si na svetlu«, a drug glas pravi: »To življenje je san, in šele kadar stopiš na vrata tajnosti, se zbudiš.« Zato tava pesnik med uživanjem in preziranjem zemeljskih slasti. »Vita et mors«. Povsod je življenje, a povsod za petami tudi smrt; iz ostankov pa klije novo življenje. Pesnik je v vednem dvomu in strahu (Savij meni oko vrata. Kot, U mutnoj vrevi. Altitudo. Zvezdama). Pesnik boluje od slabosti, ker je brez energije, da bi dosegel svoje ideale. On sam vidi, da je povsem nesamostojen. (Ja sam). Zato si želi, da bi se iz pozemnega črva izpremenil v metulja, ki hiti proti svetlobi. Prišel pa bode dan smrti, ki ga reši.

Sabić je pravi pesnik od milosti božje, ki ve ganiti čitalca in zanimati za svoje dvome.

R. Perušek.

Slovensko gledišče

A. Drama. — »Kontrolor spalnih vagonov« seveda ni literarna, nego samo glediška igra, spisana za zabavo. Polna je komičnih prizorov, cenelih dovtipov, in kdor se hoče smejeti, se lahko nasmeje ob tej šali. Igral se je